

Wojciech Góralski

"Prawo kanonizacyjne według ustawodawstwa Jana Pawła II", Henryk Misztal, Lublin 1997 : [recenzja]

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawnohistoryczny 40/3-4, 270-274

1997

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

nego, podejmowanych przez Papieską Komisję Kodyfikacyjną. Prace te poprzedzały promulgację Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 r.

W części pierwszej niniejszego rozdziału Autor zapoznał czytelnika z ewolucją różnych projektów proponowanych przez Komisję. Okazuje się, że według pierwotnych zamierzeń projektodawców indult odejścia członkowi instytutu po ślubach wieczystych mógł udzielić przełożony najwyższy za zgodą swojej rady, ale pod warunkiem, że będzie się ona składała przynajmniej z pięciu członków.

Część druga rozdziału piątego zawiera wytyczne Kodeksu z 1983 r. dotyczące omawianej materii. Autor przeprowadził tutaj szczegółową analizę kwestii prawnych związanych z dobrowolnym opuszczeniem instytutu przez członków będących po ślubach wieczystych. Szczególną uwagę zwrócił na następujące zagadnienia: pojęcie instytucji definitywnego odejścia, wyjaśnienie słowne i rzeczowe pojęcia indultu (indultum, indulgere) i odejścia (discedere, discessio), podmiot czynny (proszący o indult odejścia) i bierny odejścia (kompetentna władza kościelna), motywy, którymi powinien się kierować składający prośbę o indult odejścia, procedura, która powinna być zachowana przez zakonnika oraz przełożonych, procedura po udzieleniu indultu, notyfikacja i skutki indultu dla zakonnika i instytutu, powrót i możliwość ponownego przyjęcia, a także stan prawny zakonników posiadających święcenia, tj. diakonat lub kapłaństwo.

Oceniając pozycję naukową ks. Janusza K o w a l a, S.J., należy stwierdzić, że stanowi ona poważny wkład do prawodawstwa dotyczącego instytutów zakonnych, w tym przede wszystkim instytucji dobrowolnego opuszczenia instytutu. Szkoda tylko, że w języku polskim brakuje pozycji naukowych odnoszących się do poszczególnych instytucji życia zakonnego.

Ks. Julian Kałowski, MIC

Ks. Henryk M i s z t a l. Prawo kanonizacyjne według ustawodawstwa Jana Pawła II. Wydawnictwo Diecezjalne w Sandomierzu. Lublin – Sandomierz 1997, ss. 623.

Autor dzieła jest długoletnim profesorem prawa kanonizacyjnego, a także prawa wyznaniowego na Wydziale Prawa Kanonicznego i Świeckiego Katolickiego Uniwersytetu Ludowego, a jego prace, szczególnie z zakresu prawa kanonizacyjnego, dobrze znane w środowisku kanonistów, znajdują powszechne uznanie. Tym razem ks. prof. M i s z t a l obdarował kanonistykę obszerną pracą będącą rodzajem przewodnika po prawie kanonizacyjnym. Poza elementami obowiązującej procedury kanonizacyjnej, Autor omawia także instytucje prawa materialnego oraz historię procesu. Dołącza

poza tym niezbędne wzory formularzy procesowych oraz pism związanych z sesjami postępowania diecezjalnego.

Praca została podzielona na pięć części. Część pierwsza stanowi prezentację samych instytucji kanonizacyjnego prawa materialnego, a więc norm dotyczących określonych instytucji prawnych, takich jak: doskonałość świętość w znaczeniu teologicznym, świętość w znaczeniu kanonistycznym, kościelne orzecznictwo *świętości kanonizacyjnej* i jej formy, kult Świętych, obrazów i relikwii w wymiarze prawa kanonizacyjnego. Właśnie wymienione instytucje stanowią przedmiot poszczególnych pięciu rozdziałów części pierwszej opracowania. Omawiając owe instytucje Autor szeroko nawiązuje do Pisma Świętego i teologii. Przybliżając czytelnikowi pojęcie świętości kanonizowanej czyni odniesienie do kanonizacji w Kościele prawosławnym, a także w innych wyznaniach chrześcijańskich.

Część druga pracy zawiera rys historyczny procedury kanonizacyjnej i obejmuje 4 rozdziały. Jest to pierwsze całościowe opracowanie w literaturze przedmiotu. W rozdziale szóstym Autor omawia procedurę kanonizacyjną w okresie pierwotnych form kanonizacji. Interesujący jest fragment poświęcony pierwotnej formie kanonizacji w okresie kultu Męczenników. Rozdział VII zawiera zwięzłe omówienie okresu reform procedury (od papieża Urbana VIII w 1634 r. do kpk z 1917 r.). W rozdziale ósmym przedstawione zostało przygotowanie do nowej kodyfikacji prawa kanonizacyjnego, dokonanej przez Piusa XI i Pawła VI. Wreszcie rozdział IX został poświęcony genezie i strukturze ustawodawstwa papieża Jana Pawła II. Autor zauważa, że prace nad nowymi uregulowaniami w zakresie procedury kanonizacyjnej rozpoczęte za Pawła VI, kontynuowane przez Jana Pawła II, zmierzały do zunifikowania całego ustawodawstwa, rozproszonego w kpk z 1917 r. oraz w innych dokumentach papieskich, a także w wielu uprawnieniach specjalnych. Coraz bardziej dojrzewiała myśl, by przeprowadzenie instrukcji dowodowej, także w sprawach nowych powierzać biskupowi diecezjalnemu. Nowy kpk postępowanie kanonizacyjne uznał za szczególne, i dlatego uregulowanie jego przebiegu pozostawia aktom szczegółowym Stolicy Apostolskiej. Takim aktem stała się promulgowana wraz z kodeksem konstytucja apostolska Jana Pawła II *Divinus perfectionis Magister*. W dniu 7 II 1983 r. Kongregacja Spraw Kanonizacyjnych wydała *Normy* przepisujące zasady prowadzenia dochodzenia kanonizacyjnego w diecezji.

Część trzecia nosi tytuł *Dochodzenie diecezjalne*. Stanowi ono pierwszy etap postępowania kanonizacyjnego w świetle konstytucji apostolskiej Jana Pawła II. Przedmiotem dochodzenia diecezjalnego jest życie i cnoty lub męczeństwo, opinia świętości lub męczeństwo, zdarzenie cudowne lub kult starożytny. W rozdziale X ks. prof. M i s z t a l wskazuje na osoby biorące udział w dochodzeniu diecezjalnym (powód, postulator, biskup diecezjalny, jego delegat, promotor sprawiedliwości, biegli i notariusze). Czytelnik

zapoznaje się tutaj z rolą i zadaniami owych osób w postępowaniu diecezjalnym. Przedmiotem rozdziału jedenastego są podstawowe warunki do rozpoczęcia sprawy. Są nimi: przekonanie o opinii świętości lub męczeństwa kandydata na ołtarze, walor eklezjalny sprawy (znaczenie danego świętego dla Kościoła), zebranie danych o życiu i działalności Sługi Bożego. Autor omawia także trudności, które mogą się pojawić w sprawie. Rozdział XII ma za przedmiot dowody w postępowaniu kaninizacyjnym. Cenne są uwagi Autora na temat pewności moralnej w sprawach kanonizacyjnych oraz natury postępowania kanonizacyjnego. Odrębny punkt zawiera uwagi na temat przedmiotu dochodzenia. W rzędzie środków dowodowych omawia się: dokumenty, zeznania świadków, opinie biegłych, oględziny sądowe oraz przysięgę. W rozdziale XIII Autor koncentruje się na postępowaniu w sprawach udowodnienia heroiczności cnót (w przypadku wyznawcy) lub męczeństwa (w przypadku męczenników). Szczegółowy dowód na temat cnót i męczeństwa oraz ogólny dowód na temat opinii cudów ma miejsce wówczas, gdy biskup diecezjalny zdecyduje się rozpocząć postępowanie kanonizacyjne. Obejmuje ono czynności zwane dochodzeniem diecezjalnym, dokonywane podczas sesji trybunału beatyfikacyjnego, powołanego przez biskupa diecezjalnego. Autor omawia kolejno: przygotowanie sesji wstępnej, przebieg publicznej sesji wstępnej, sesje robocze dotyczące zebrania środków dowodowych, zakończenie postępowania dowodowego w diecezji. Rozdział XIV traktuje o postępowaniu w sprawie udowodnienia cudów. Jest to obecnie odrębne dochodzenie w stosunku do dochodzenia na temat cnót. Autor wyczerpująco omawia wszystkie elementy tego procesu zwracając uwagę na momenty praktyczne.

W części IV – *Zarys postępowania w Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych* – ks. M i s z t a l wprowadza czytelnika w arkana postępowania kanonizacyjnego przed Kongregacją, odbywającego się zgodnie z nowymi normami prawnymi, zwłaszcza według wewnętrznego regulaminu wymienionej dykasterii (z 1983 r.). W rozdziale XV została ukazana struktura i kompetencja Kongregacji, stosownie do nowej regulacji prawnej, zawartej w konstytucji apostolskiej papieża Jana Pawła II *Pastor bonus* z 28 VI 1988 r. W sposób szczegółowy, a przy tym bardzo przejrzyste przedstawione zostały obowiązki i prawa prefekta Kongregacji, jej sekretarza, podsekretarza, promotora wiary – prałata teologa, relatora generalnego, kolegium relatorów. Autor nie pominął też zadań Kancelarii, urzędu protokołu, Urzędu oceny ważności prawnej dochodzenia diecezjalnego oraz Archiwum. Do struktur kolegialnych Kongregacji zaliczył: zebranie (kongregację) kardynałów i biskupów (plenarne, zwyczajne, kongres zwyczajny), konsulty (grupy konsultorów). W rozdziale XVI omawia się procedurę w Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych. Autor rozpoczyna od zadań tej dykasterii w czasie dochodzenia diecezjalnego przechodząc następnie do etapu studium materiału dowodowego i przygotowania tzw. pozycji, dyskusji konsultorów – historyków,

merytorycznych dyskusji teologów oraz zatwierdzenia cudów. Z kolei rozdział XVII poświęcony jest kwestii prowadzenia w Kongregacji spraw rozpoczętych przed rokiem 1983, tj. przed wejściem w życie konstytucji apostolskiej *Divinus perfectionis Magister*. Autor referuje dyspozycje tego aktu normatywnego, w myśl którego Kongregacja Spraw Kanonizacyjnych – w dekrecie z 7 II 1983 r. – sklasyfikowała sprawy będące w toku na cztery kategorie (według stadiów, w jakich znajdowały się w momencie promulgacji nowego prawa kanonizacyjnego).

Ostatnia, piąta część opracowania zawiera wzory pism i formularzy. Są to teksty opracowane głównie przez A. Casierę, F. Veraję i R. R o d r i g o, podane w języku łacińskim i włoskim. Stanowią one cenną pomoc w przeprowadzeniu postępowania kanonizacyjnego, zwłaszcza na terenie diecezji. Znalazły się tutaj m.in. formularze poszczególnych aktów procesowych (nominacje, pozwy, przysięgi, prośby, dekryty, protokoły poszczególnych sesji procesowych w różnego rodzaju postępowaniach). Gdy chodzi o rodzaje postępowania, to Autor podał wzory w następującej kolejności: postępowanie w sprawach życia i cnót w szczególności oraz cudów w ogólności, postępowanie w celu udowodnienia cudu. Ponadto w omawianej części pracy znalazło się 11 dodatków *appendices*, na które złożyły się: przepisy kpk z 1983 r., które należy stosować w postępowaniu kanonizacyjnym (jest ich spora ilość), konstytucja apostolska *Divinus perfectionis Magister*, dekret generalny 7 Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych na temat Sług Bożych, których sprawy aktualnie są rozpatrywane w Kongregacji, regulamin wymienionej Kongregacji, formularz pytań na temat życia i cnót, pytania promotora sprawiedliwości na temat cudu, wskazania odnośnie do ekshumacji i rozpoznania ciała Sługi Bożego, pytanie świadków w dowodzeniu cudów, pytanie świadków na temat życia, cnót i opinii świętości kandydatów do kanonizacji, formularze używane w postępowaniu kanonizacyjnym.

Na końcu pracy figuruje wykaz wybranych źródeł oraz literatury, indeks rzeczowy oraz streszczenia obcojęzyczne (w jęz. niemieckim i włoskim).

W słowie wstępnym do pracy ks. prof. Misztala, abp Edward N o w a k, sekretarz Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych napisał m.in.: „Dlatego z satysfakcją należy powitać nową inicjatywę w tej dziedzinie, którą zawdzięczamy ks. prof. Henrykowi M i s z t a ł o w i z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Przygotował on nowy, obszerny przewodnik po problematyce kanonizacyjnej” (s.15).

Pod tekstem abp. R.N o w a k a należy się podpisać uznając, że praca znanego specjalisty prawa kanonizacyjnego, kierownika jedynej w świecie katedry wymienionej dyscypliny kanonistycznej, stanowi cenny wkład Autora w dzieło upowszechniania tej stosunkowo mało popularnej dziedziny wiedzy prawniczej. Dzieło to stanie się niewątpliwie nieocenioną pomocą dla tych wszystkich, którzy biorą czynny udział w postępowaniu kanonizacyjnym.

Poza uderzającą erudycją Autora, *Prawo kanonizacyjne* znamionuje pogłębiona interpretacja źródeł, jasność i przejrzystość wywodów, rzetelność w ich dokumentowaniu, liczne odniesienia do praktyki. Nie sposób nie zauważyć ponadto walorów czysto edytorskich pracy, ułatwiających posługiwanie się nią.

Praca ks. prof. H. M i s z t a l a pozostaje pozycją bibliograficzną, którą trudno przecenić.

Ks. Wojciech Góralski

Służba i dialog. Materiały II Międzynarodowego Sympozjum Prawa Zakonnego (Lublin, 17-18 X 1994), pod redakcją Bronisława W. Zuberta OFM i Elżbiety Szczot, Lublin 1996, ss. 288.

Instytuty życia konsekrowanego i stowarzyszenia życia apostołskiego – podobnie jak i inne społeczności kościelne – są zobowiązane do podejmowania tylko takich prac, które wiążą się bezpośrednio z zadaniami określonymi w ich statutach czy innych aktach prawnych.

Ze względu na pełnienie przez nie specjalnej misji nie tylko w Kościele, lecz i w świecie, wielu ich członków wykonuje zadania także na podstawie umowy o pracę zawartej z instytucjami kościelnymi, społecznymi lub państwowymi. Wspomniana sytuacja rodzi pewne kwestie prawne nie tylko z zakresu prawa kościelnego, lecz również cywilnego. Dzieje się tak, ponieważ instytuty życia konsekrowanego i stowarzyszenia życia apostołskiego nie mogą być traktowane tak jak prawne osoby świeckie. Mówi o tym odwieczna zasada sformułowana w kan. 668 § 3 Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 r., która brzmi: „Cokolwiek zakonnik nabywa własnym staraniem albo ze względu na instytut, nabywa to dla instytutu. Wszystko, co mu przysługuje z tytułu pensji, zapomogi lub ubezpieczenia, jest nabywane dla instytutu, chyba że własne prawo co innego postanawia”. Powyższa zasada została sprawdzona w historii życia zakonnego i dlatego – pomimo różnorodnych przeobrażeń zachodzących w świecie – tylko nieznacznie ją zmodyfikowano.

Współcześnie w instytutach zakonnych powstaje problem ubezpieczeń społecznych, rent, emerytur, zabezpieczeń etc. Rozwiązanie tych kwestii musi być zgodne z powszechnym prawem kościelnym dotyczącym osób zakonnych oraz prawem własnym poszczególnych instytutów zakonnych, zatwierdzonym przez kompetentne władze kościelne. Jeżeli tak się dzieje – szczególnie w materii wynagrodzeń – mogą zaistnieć pewne nie stosowności w postaci przypisywania sobie przez pojedyncze osoby – członków instytutów zakonnych należności za wykonywaną pracę.

Ze względu na aktualność i złożoność problemu Katedra Prawa Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostołskiego